

Akredytywa to forma rozliczeń krajowych i zagranicznych za pośrednictwem banku stosowana jako instrument zabezpieczający interesy stron kontraktu. Dokument określający warunki tych rozliczeń, zwany jest także listem kredytowym (ang. Letter of Credit, L/C, LC, LOC).

W obrocie stosowanych jest wiele rodzajów akredytyw, ale wspólny mechanizm ich działania można opisać następująco:

1. Kredytodawca, którym najczęściej jest kupujący, zabezpiecza w banku określoną sumę, najczęściej poprzez dokonanie blokady albo złożenie gwarancji.
2. Kredytodawca instruuje bank, pod jakimi warunkami i do jakiej kwoty strony trzecie (zazwyczaj sprzedający) mają prawo korzystać z tych pieniędzy. Sposób korzystania z kredytu może być różny, np. może to być kredyt dla sprzedającego, akceptacja weksli sprzedającego, zapłata sprzedającemu itp. jeśli akredytywa służy jako zabezpieczenie interesów sprzedającego, to musi być nieodwołalna.
3. Bank wystawia akredytywę (list kredytowy) zgodnie z instrukcjami.
4. Strona upoważniona (najczęściej sprzedający) korzysta z kredytu pod warunkiem przedstawienia bankowi dowodu, że wywiązuje się ze swych zobowiązań.

Akredytywa dokumentowa

Tzw. akredytywę dokumentową wystawia bank na wniosek kupującego i zgodnie z jego instrukcjami. W akredytywie bank zobowiązuje się wypłacić określoną kwotę sprzedającemu pod warunkiem, że ten przedstawi i złoży w banku komplet dokumentów dowodzących, iż wywiązał się ze swych zobowiązań kontraktowych oraz innych dokumentów wymaganych przez kupującego. Wspomnianym dowodem jest zazwyczaj konosament albo list przewozowy podpisany przez odbiorcę na znak, że towar został dostarczony na miejsce przeznaczenia (albo na inne miejsce, zgodnie z bazą kontraktu); dowodem takim może być też np. protokół odbioru usługi.

Akredytywa dokumentowa (ang. documentary credit, letter of credit, fran. credit documentaire, niem. Dokumentenakreditiv) stanowi samoistne, pisemne zobowiązanie banku otwierającego (banku importera) wobec eksportera (beneficjenta akredytywy) do zapłaty lub zabezpieczenia zapłaty określonej sumy pieniężnej pod warunkiem zaprezentowania przez

niego dokumentów zgodnych z zapisami akredytywy i na warunkach w niej określonych. Akredytywa należy do uwarunkowanych form płatności. Jest to rozliczenie dewizowe i może występować jako rozliczenie natychmiastowe lub kredytowe

Cechy charakterystyczne akredytywy:

1. Stronami zobowiązanymi z tytułu akredytywy są tylko banki i dlatego nie mają znaczenia przy realizacji tego typu płatności porozumienia i zapisy kontraktu zawartego między importerem a eksporterem
2. Bank podejmuje swoje zobowiązanie z tytułu akredytywy wobec imiennie wskazanego beneficjenta
3. Zapłata ze strony banku lub zabezpieczenie zapłaty jest uzależnione od spełnienia przez beneficjenta akredytywy określonych w niej warunków. Dowód spełnienia musi wynikać z prezentowanych dokumentów.

Wobec szerokiego zastosowania w handlu zagranicznym akredytywy dokumentowej powstała potrzeba ujednoczenia zasad postępowania uczestników tego typu rozliczenia. Dlatego też w 1933 roku Międzynarodowa Izba Handlowa w Paryżu (ICC) wydała publikację zwaną „Jednolite zwyczaje i praktyka dotyczące akredytyw dokumentowych” (ang. Uniform customs and practice for documentary credits). Obecnie stosowaną wersją jest publikacja nr 600 obowiązująca od 1 lipca 2007 roku (UCP 600), która zastąpiła wersję z 1993 roku (publikacja 500). Publikacją będącą uzupełnieniem do UCP 600 są „Międzynarodowe Standardy Praktyki Bankowej (ISBP) dla badania dokumentów w ramach akredytyw dokumentowych wersja 2007 dla UCP 600”.

Strony uczestniczące w akredytywie

1. Zleceniodawca (importer, aplikant)
2. Bank otwierający (bank importera)
3. Bank pośredniczący (awizujący, negocjujący lub potwierdzający)
4. Beneficjent (eksporter, remitent)

Rola poszczególnych uczestników akredytywy dokumentowej

Zleceniodawca

Zleceniodawca przekazuje swojemu bankowi zlecenie otwarcia akredytywy, zapewniając jednocześnie pokrycie środków na wypłatę z niej. Zleceniodawca ma prawo dochodzić od swojego banku wyrównania lub pokrycia strat powstałych na skutek jego działań lub zaniechań. Jednocześnie aplikant jest zobowiązany, na żądanie banku, zapewnić pokrycie kwot wypłaconych beneficjentowi oraz zapłacić ewentualne koszty i prowizje.

Bank otwierający

Bank otwierający na podstawie pisemnego zlecenia importera, podejmuje samodzielne zobowiązanie zapłaty za prawidłowe dokumenty, jeśli warunki akredytywy zostały spełnione. Otwarcie akredytywy następuje w wyniku umowy między importerem a bankiem. Treść zobowiązania banku sprowadza się do obowiązku zapłaty za prezentowane dokumenty zgodne z wymogami akredytywy. Bank otwierający nie ma obowiązku analizowania faktycznego przebiegu transakcji, a decyzję co do zapłaty lub jej odmowy podejmuje wyłącznie w oparciu o przedłożone dokumenty.

Bank pośredniczący

Bank pośredniczący w zależności od warunków akredytywy bank pośredniczący może pełnić rolę:

- banku awizującego, który jedynie zawiadamia beneficjenta o otwarciu akredytywy na jego rzecz oraz pośredniczy w korespondencji pomiędzy bankiem otwierającym a beneficjentem. Odpowiada jedynie wobec banku otwierającego i nie jest zobowiązany do świadczeń z tytułu akredytywy.
- banku negocjującego, który poza awizacją dokonuje także, na polecenie banku otwierającego, sprawdzenia zgodności dokumentów.

Bank taki, wykonując te czynności nie działa w swoim imieniu lecz zleceniodawcy czyli banku otwierającego

- banku potwierdzającego, który godząc się na potwierdzenie akredytywy, podejmuje własne samodzielne zobowiązanie na tych samych warunkach jak bank otwierający i ma w stosunku do beneficjenta takie same obowiązki, jak gdyby ją sam otworzył. Bank potwierdzający dokonuje płatności na rzecz beneficjenta we własnym imieniu i niezależnie od swoich własnych rozliczeń z bankiem importera.

Stosunkiem łączącym oba banki jest umowa zlecenia, w której bank otwierający występuje jako zleceniodawca, a bank potwierdzający jako zleceniobiorca.

Beneficjent

Beneficjent czyli eksporter nie ma żadnych zobowiązań z tytułu akredytywy, ma za to prawo żądać zapłaty, jeśli dopełnił warunków akredytywy czyli zaprezentował dokumenty zgodne z warunkami akredytywy w terminie jej ważności. Uprawnienia beneficjenta i ich uwarunkowania ograniczają się wyłącznie do treści wynikającej z postanowień akredytywy, a nie np. kontraktu.

Rodzaje akredytyw

Praktyka wytworzyła szereg odmian akredytyw wynikających z dostosowania jej do różnych stanów faktycznych. Dla uporządkowania tych odmian przyjmuje się pewną klasyfikację, wynikająca z następujących kryteriów.

Z punktu widzenia zobowiązania banku otwierającego

Z punktu widzenia charakteru zobowiązania banku otwierającego rozróżniamy:

- akredytywę odwołałną, w której bank otwierający zastrzega sobie prawo odwołania lub zmiany swego zobowiązania. Odwołanie takie lub zmiana mogą w tym przypadku nastąpić bez zgody beneficjenta, ale tylko do momentu honorowania dokumentów przez bank pośredniczący.
- akredytywę nieodwołałną, która nie może być zmieniona ani anulowana bez zgody wszystkich zaangażowanych stron czyli: banku otwierającego, banku pośredniczącego, jeżeli dodał do niej swoje potwierdzenie, beneficjenta i zleceniodawcy. Brak zgody któregośkolwiek z uczestników powoduje, że odwołanie lub zmiana akredytywy nie może być skuteczna. Zdecydowana większość akredytyw to akredytywy nieodwołałne – zgodnie z jednolitymi zwyczajami i praktyką, jeżeli w treści akredytywy nie stwierdzono wyraźnie że jest odwołałna to przyjmuje się, że jest nieodwołałna.

Ze względu na sposób płatności

Ze względu na sposób płatności rozróżniamy:

- akredytywę gotówkową (a'vista), w której bank otwierający akredytywę zobowiązuje się do zapłaty gotówkowej natychmiast po prezentacji wymaganych dokumentów, zaprezentowanych w terminie jej ważności.
- akredytywę z odroczonym terminem płatności, w której bank otwierający zobowiązuje się do zapłaty w terminie odroczonym, wskazanym w akredytywie (np. 90 dni od daty wysyłki, 30 dni od daty wystawienia faktury) pod warunkiem przedłożenia dokumentów zgodnych z warunkami akredytywy w terminie jej ważności.
- akredytywę akceptacyjną, w której bank otwierający upoważnia beneficjenta do ciągnięcia traty terminowej na niego. Zobowiązanie w ramach akredytywy ogranicza się do akceptowania traty, a po jej zaakceptowaniu wygasa zobowiązanie z tytułu akredytywy, a w jego miejsce wchodzi zobowiązanie wekslowe banku z tytułu akceptu.

- akredytywę negocjacyjną, w której bank otwierający udzielił bankowi pośredniczącemu upoważnienia do negocjowania dokumentów tzn. zbadania ich zgodności z akredytywą, zapłaty beneficjentowi za dokumenty oraz określonego postępowania z tratami (akcept, skup, dyskonto). Bank pośredniczący nie ma obowiązku dokonania zapłaty z własnych środków, lecz ze środków banku otwierającego.

Ze względu na rolę banku pośredniczącego

Ze względu na rolę banku pośredniczącego wyróżniamy:

- akredytywę niepotwierdzoną (awizowaną), w której rola banku pośredniczącego ogranicza się jedynie do zawiadomienia beneficjenta o otwarciu akredytywy na jego rzecz i przekazaniu mu jej treści. W takim przypadku bank pośredniczący nie podejmuje żadnego własnego zobowiązania, a odpowiada jedynie za właściwe (terminowe i bezbłędne) jej awizowanie oraz za autentyczność awizowanej akredytywy. Rola banku pośredniczącego przy tym typie akredytywy sprowadza się do: stwierdzenia autentyczności akredytywy, przekazania jej treści beneficjentowi, pośredniczeniu w korespondencji między beneficjentem a bankiem otwierającym w tym przekazania dokumentów.
- akredytywę potwierdzoną, w której bank otwierający zleca bankowi pośredniczącemu potwierdzenie akredytywy. Jeśli bank pośredniczący wyrazi zgodę na potwierdzenie akredytywy oznacza to, że podejmuje własne wiążące zobowiązanie na takich warunkach jakie określił bank otwierający akredytywę. Bank pośredniczący ma wówczas, oprócz zwyczajowych czynności banku awizującego, obowiązek zapłaty należności po przedłożeniu przez beneficjenta dokumentów odpowiadających warunkom akredytywy. Bank potwierdzający ponosi odpowiedzialność za zapłatę kwoty akredytywy lub sumy wekslowej w terminie jej wymagalności, nawet w przypadku braku pokrycia ze strony banku otwierającego.

Z punktu widzenia roli klienta

Z punktu widzenia roli klienta danego banku możemy wyróżnić:

- akredytywę importową, jeżeli klient banku pełni w danej transakcji rolę importera i zleca swojemu bankowi otwarcie akredytywy
- akredytywę eksportową, jeżeli klient banku pełni w danej transakcji rolę eksportera, na którego rzecz została otwarta i ewentualnie potwierdzona akredytywa.

Inne rodzaje akredytyw

W praktyce występują jeszcze szczególne rodzaje akredytyw, takie jak:

- Akredytywa w formie listu kredytowego to akredytywa, która jest awizowana z pominięciem banku pośredniczącego i przesłana bezpośrednio beneficjentowi przez bank otwierający akredytywę. Upoważnia ona beneficjenta do wystawienia traty ciągniętej na bank otwierający. Zawiera nieodwołalne zobowiązanie tego banku do wykupienia trat pod warunkiem prezentowania równocześnie dokumentów, zgodnych z terminami i warunkami akredytywy. W praktyce większość tego typu transakcji jest i tak przeprowadzana za pośrednictwem banku eksportera.
- Akredytywa przenośna, to akredytywa, której cechą charakterystyczną jest fakt, że jej beneficjent (pierwotny) ma prawo przenieść swoje uprawnienia z akredytywy, w całości lub częściowo na rzecz innej osoby, względnie innych osób (beneficjentów wtórnych), przy czym akredytywa może być przeniesiona tylko raz. Przeniesienie akredytywy wymaga wyraźnej dyspozycji banku otwierającego poprzez określenie jej jako przenośnej, a przeniesienie może nastąpić tylko na podstawie wyraźnej dyspozycji pierwotnego beneficjenta. Bank pośredniczący nie ma obowiązku wykonania zlecenia przeniesienia, względnie może je uzależnić od spełnienia dodatkowych warunków.

Elementy, które mogą być zmienione przy przenoszeniu akredytywy:

1. Kwota akredytywy.
 2. Cena jednostkowa towaru
 3. Data ważności akredytywy.
 4. Termin na prezentację dokumentów.
 5. Ostateczny termin załadunku.
 6. Wartość ubezpieczenia w ujęciu procentowym.
 7. Weksle i faktury.
- Akredytywa standby (zabezpieczająca) to akredytywa o charakterze gwarancji bankowej. W swojej istocie nie powinna służyć rozliczeniu. Akredytywa tego typu zawiera zobowiązanie banku otwierającego do zapłaty sumy pieniężnej określonej w akredytywie, na pierwsze żądanie beneficjenta, w przypadku gdy zleceniodawca nie zapłaci w sposób wcześniej uzgodniony między stronami lub nie wywiąże się z innych zobowiązań zabezpieczonych akredytywą standby. Najczęstszymi dokumentami, które występują przy tego typu akredytywie są kopia faktury oraz oświadczenie beneficjenta. Akredytywy standby mogą podlegać UCP 600 lub ISP98 (International Standby Practices).
 - Akredytywa rewolwingowa (odnawialna) to akredytywa która ma zastosowanie przy sukcesywnych powtarzalnych dostawach jednolitego towaru w ciągu dłuższego czasu. Jest to akredytywa, która w ramach ustalonej ogólnej kwoty, określanej jako plafon lub pułap, jest realizowana przez beneficjenta częściami, aż do wyczerpania plafonu. Pozostawiona do dyspozycji beneficjenta część akredytywy zwana nawiązką po jej wykorzystaniu jest automatycznie odnawiana. Akredytywa rewolwingowa może być odnawiana w odniesieniu do czasu oraz w odniesieniu do wartości.
 - Akredytywa wiązana back-to-back, która polega na tym, że na podstawie akredytywy otwartej przez kupującego na określonego beneficjenta, otwarta zostaje akredytywa importowa, a wpływy z akredytywy eksportowej zabezpieczają płatności dla otwartej akredytywy importowej. Akredytywa ta jest zbliżona swoim charakterem do akredytywy przenośnej, ale dopuszcza swobodę zmiany warunków przy otwieraniu akredytywy importowej. Dla prawidłowego przebiegu obu transakcji, warunki obu akredytyw muszą być odpowiednio zsynchronizowane.

- Akredytywy zaliczkowe (red clause, green clause) to akredytywy które zawierają specjalną klauzulę, upoważniająca bank awizujący lub potwierdzający akredytywę do wypłaty zaliczki beneficjentowi przed prezentacją dokumentów, w zamian za zwykłe pokwitowanie. Zaliczkę taką wypłaca się w ciężar zleceniodawcy i/lub banku otwierającego. Występują dwa rodzaje akredytyw zaliczkowych:
 1. z czerwoną klauzulą (bez zabezpieczenia rzeczowego wypłaconej zaliczki)
 2. z zieloną klauzulą (występuje zabezpieczenie rzeczowe wypłaconej zaliczki np. w postaci cesji kwitu składowego,

Zalety rozliczenia w postaci akredytywy

Dla eksportera

- Zabezpieczenie przed ryzykiem odstąpienia importera od transakcji
- Płatność zabezpieczona zobowiązaniem banku
- Duży wybór rodzajów i bogactwo typów pozwala na elastyczne stosowanie w zależności od potrzeb
- Jednolite procedury na całym świecie

Dla importera

- Zabezpieczenie przed ryzykiem nieuzasadnionej wypłaty należności eksporterowi
- Duży wybór rodzajów i bogactwo typów pozwala na elastyczne stosowanie w zależności od potrzeb
- Jednolite procedury na całym świecie

Wady rozliczenia poprzez akredytywę

Dla eksportera

- Konieczność prezentacji zgodnych z warunkami akredytywy dokumentów
- Wymagana duża wiedza teoretyczna i praktyczna u eksportera
- Duży koszt

Dla importera

- Nie zabezpiecza przed niewykonaniem transakcji
- Ponoszenie kosztów finansowych w związku z koniecznością zabezpieczenia akredytywy
- Duży koszt

